

Warszawa, 06-11-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.1110.2025.DC

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

/ePUAP/

Dot. DL-I.407.1.2025

Szanowny Panie Ministrze,

dziękuję uprzejmie zajęcie pismem z dnia 17 października 2025 r. stanowiska wobec przedłożonych przeze mnie uwag do projektu ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym.

W istocie, kształtowanie brzmienia określonych unormowań powinno uwzględniać zakres ich swobody interpretacyjnej a tym samym treść zróżnicowanych opinii i podejść. Niemniej jednak istotne pozostaje respektowanie aktów prawa międzynarodowego oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Sądu Najwyższego

W pierwszej kolejności, należy odnieść się do kwestii „suwerenności ustawodawczej” w kwestii zakresu odpowiedzialności karnej i dodatkowych konsekwencji o charakterze prawnokarnym dzieci, tj. osób poniżej 18 roku życia. W piśmie z dnia 17 października 2025 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wyjaśniło, że państwa mogą samodzielnie kształtować wiek odpowiedzialności karnej (*age of criminal responsibility*). W odniesieniu do wpisu do Rejestru Przestępców Seksualnych wskazało, że ma on charakter

prewencyjny i „w rezultacie przyjąć należy, że w świetle potencjalnych, znacznie surowszych konsekwencji prawnokarnych grożących sprawcy przestępstwa, który w jego chwili ukończył 17 lat, a nie ukończył 18, aksjologicznie i normatywnie nie jest zasadnym zrównanie zasad wyłączających tych sprawców spod wpisu do rejestru zbieżnie z zasadami obowiązującymi w stosunku do nieletnich”.

Swobody ustawodawcy w odniesieniu do określenia wieku odpowiedzialności karnej nie należy mylić z obowiązkiem zapewnienia dziecku – każdej osobie, która nie ukończyła 18 lat – szczególnych gwarancji proceduralnych, co wynika dyrektywy 2016/800¹ oraz odmiennego traktowania przez prawo materialne, co wynika z Konwencji o prawach dziecka².

Dziecko, po ukończeniu 17 lat, ale przed ukończeniem 18 lat, objęte jest obroną obligatoryjną (art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k.), w postępowaniu karnym może uczestniczyć tzw. podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej (art. 76a k.p.k.). Obrona obligatoryjna wiąże się z szeregiem ograniczeń dla samodzielnego podejmowania decyzji w postępowaniu karnym, np. niemożnością cofnięcia środka odwoławczego wniesionego na korzyść oskarżonego (art. 431 § 2 k.p.k.). Szczególne traktowanie osób po ukończeniu 17 roku życia, a przed 18 rokiem życia można dostrzec także na etapie wymierzania kary. Zgodnie z art. 10 § 4 k.k., jeśli właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, zamiast kary, wobec nieletniego sprawcy przestępstwa (osoby przed ukończeniem 18 roku życia) sąd może zastosować środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze. Wymierzając karę nieletniemu, nie można orzec kary dożywotniego pozbawienia wolności (art. 54 § 2 k.k.). Dodatkowo, w przypadku nieletnich sprawców przestępstw ustawodawca wprowadza szczególną dyrektywę wymiaru kary, polegającą na przyznaniu prymatu prewencji szczególnej³. Zgodnie z art. 54 § 1 k.k. wymierzając karę nieletniemu albo młodocianemu, sąd kieruje się przede wszystkim tym, aby sprawcę wychować. Nie oznacza to, że sąd ma obowiązek wymierzyć nieletniemu lub młodocianemu karę łagodną. Chodzi jedynie o danie prymatu wychowawczym celom kary, ponieważ „sprawców nieletnich i młodocianych charakteryzuje nie w pełni

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 132, str. 1).

² Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.).

³ K. Lipiński [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 54; J. Majewski [w:] A. Błachnio, J. Kosonoga-Zygmunt, P. Zakrzewski, J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 54.

ukształtowana osobowość oraz niezupełnie utrwalony system wartości”⁴. Prymat wychowawczych celów kary należy rozumieć szeroko. Zgodnie z art. 56 k.k., dyrektywę z art. 54 k.k. stosuje się odpowiednio do wymierzana innych środków przewidzianych w kodeksie. W szczególności odnosi się to do środków karnych.

Przepisy Kodeksu karnego koncentrujące się na wychowawczym aspekcie kary i innych środków, w pełni implementują art. 40 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka. Przepis ten stanowi, że **„Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka podejrzanego, oskarżonego bądź uznanego winnym pogwałcenia prawa karnego do traktowania w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości dziecka, które umacnia w nim poszanowanie podstawowych praw i wolności innych osób oraz uwzględnia wiek dziecka i celowość sprzyjania jego reintegracji dla podjęcia przez nie konstruktywnej roli w społeczeństwie”**. Dążenie do reintegracji dziecka, które popełniło przestępstwo, jest zatem swoistą „myślą przewodnią” przy projektowaniu kar i innych środków reakcji prawnokarnej, jakie mogą dotyczyć nieletnich. O ile zatem ustawodawca korzysta z „suwerenności ustawodawczej”, o tyle ma obowiązek stosować się do przepisów konwencji międzynarodowych, które zostały ratyfikowane przez Polskę (zob. art. 9 Konstytucji). Wola związana z uczestniczeniem w gremiach międzynarodowych ogranicza zatem swobodę ustawodawcy, o czym ten ustawodawca suwerennie zdecydował przystępując do określonych konwencji, organizacji międzynarodowych i nakładając na siebie dodatkowe zobowiązania.

Wpis do Rejestru Przestępców Seksualnych ma przede wszystkim charakter ogólnoprewencyjny – co Ministerstwo Sprawiedliwości podkreślało w piśmie z dnia 17 października 2025 r. Mimo, że ww. wpis jest zbliżony w swojej istocie do środków karnych, to ustawodawca, jak się wydaje celowo, wyłączył zastosowanie do wpisu do Rejestru art. 56 k.k. Dodatkowo, w tym wyłączeniu art. 56 k.k. jest niekonsekwentny. **W przypadku dzieci, osób poniżej 17 roku życia oddziaływanie wychowawcze ma priorytet i ustawodawca stara się ochronić je przed nieodwracalną stygmatyzacją związaną z wpisem do Rejestru. Jednocześnie w przypadku dzieci między 17 a 18 rokiem życia, przepisy pozakodeksowe prymat przyznają nie aspektom wychowawczym i dążeniu do reintegracji, a celom ogólnoprewencyjnym.** Powyższe zróżnicowanie wynika wyłącznie z ustalonego w Polsce wieku odpowiedzialności karnej.

⁴ Zob. szerzej: K. Lipiński [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 54 i cytowane tam orzecznictwo.

Państwa korzystają z „suwerenności ustawodawczej” w zakresie określenia wieku odpowiedzialności karnej nie mają jednak swobody w zakresie ukształtowania środków oddziaływania prawnokarnego wobec osób poniżej 18 roku życia, które muszą spełniać przede wszystkim cel wychowawczy i dążyć do reintegracji dziecka ze społeczeństwem. W przypadku dzieci, wszystkich osób poniżej 18 roku życia, cele wychowawcze wyprzedzają cele ogólnoprewencyjne. Dzieci, osoby o nieukształtowanej jeszcze osobowości, są bardziej responsywne na działania wychowawcze i resocjalizacyjne, a państwo – korzystając niekiedy z form przymusowych – ma możliwość wsparcia i edukacji, by nie naruszali oni prawa w przyszłości. Ministerstwo Sprawiedliwości zdaje się jednak utożsamiać wiek odpowiedzialności karnej z gwarancjami dla dziecka - sprawcy czynu zabronionego. Ustawodawca, korzystając z przysługującej swobody, powinien jednak respektować zasadę nadrzędnej ochrony dobra dziecka, co wynika nie tylko z art. 72 Konstytucji, lecz także z wiążących Polskę aktów prawa międzynarodowego – przede wszystkim Konwencji o prawach dziecka. **W tym kontekście wyłączenie zastosowania art. 40 Konwencji o prawach dziecka, wobec osób, które popełniły przestępstwo po ukończeniu 17, a przed ukończeniem 18 roku życia i obligatoryjny wpis do Rejestru Przestępców Seksualnych, wymaga ponownej refleksji.**

Na marginesie warto zauważyć, że niespójna systemowo jest sytuacja, gdy nie umieści się wpisu w Rejestrze Przestępców Seksualnych 15-latką, który wysyłał obsceniczne wiadomości 9-latce, składając jej propozycje obcowania płciowego, a stopień jego demoralizacji wskazuje na wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, ale umieści się wpis 17-latką, który np. korespondował ze swoją 14-letnią dziewczyną proponując rozpoczęcie kontaktów seksualnych (art. 200a k.k.). Nowe brzmienie art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich – wbrew argumentom o „jasności” tego przepisu – nie rozstrzyga, czy w sytuacji opisanej wyżej, gdy sąd na podstawie art. 10 § 4 k.k. zdecyduje się zastosować środki wychowawcze, to wpis o popełnieniu czynu z art. 200a k.k. przez wskazanego wyżej 17-latką, zostanie umieszczony w Rejestrze, czy nie.

Ministerstwo Sprawiedliwości nie podzieliło także zastrzeżeń dotyczących trudności w ustaleniu zakresu przepisu art. 197 § 4 k.k. i art. 200 § 1 k.k. Wskazano bowiem, że „w związku z tym zastosowanie znajduje wobec nich (art. 197 § 4 i art. 200 § 1 k.k. – przyp. aut.) zasada *lex specialis*, jak zawsze w przypadku relacji typ podstawowy – typ zmodyfikowany. Paragraf 4 zawiera znamię kwalifikujące oraz wszystkie znamiona typu podstawowego (w przypadku małoletniego poniżej lat 15), a więc nie ma mowy o zbiegu kumulatywnym z § 1,

gdyż § 4 oddaje pełną zawartość bezprawia. Uznawanie natomiast, że współżycie z małoletnim poniżej lat 15 za jego faktyczną zgodą wypełnia znamiona art. 197 § 4 k.k. oznaczać by musiało, że nowelizacja Kodeksu karnego z 13 lutego 2025 r. doprowadziła ad absurdum, gdyż taki czyn musiałby być zagrożony karą dożywotniego pozbawienia wolności, tj. taką samą jak za zgwałcenie takiego małoletniego przy zastosowaniu środków przymusu. Ponadto wskazać należy, że systemowo znamieniem art. 200 k.k. jest i zawsze była zgoda w znaczeniu faktycznym. Brak zgody faktycznej powodował przejście na typ kwalifikowany zgwałcenia (co oczywiste, bez kumulatywnej kwalifikacji z art. 200 k.k.). Było to niewskazane wprost znamię art. 200 (rozłączny podział zgwałcenia jako czynu bez faktycznej zgody i art. 200 jako czynu z faktyczną zgodą). Nadmienić przy tym należy, że takie znamiona występują powszechnie i nie muszą być wskazane wprost”.

Po zmianach w Kodeksie karnym, które obowiązują od 13 lutego 2025 r.⁵ typem podstawowym dla zgwałcenia jest art. 197 § 1 k.k., a pozostałe przepisy: art. 197 § 1a k.k., 197 § 3-5 k.k., art. 198, art. 199 § 1 k.k., art. 199 § 2 k.k., art. 199 § 3 k.k., art. 200 § 1 k.k. co do zasady „zawierają się” (mieszczą się w zakresie) art. 197 § 1 k.k. *in fine*⁶. Ustawodawca tworzy typy kwalifikowane i uprzywilejowane. Typami kwalifikowanymi, zagrożonymi surowszą karą względem typu podstawowego są art. 197 § 3-5 k.k. Typami uprzywilejowanymi, zagrożonymi łagodniejszą karą względem typu podstawowego – art. 198 k.k. (zgwałcenie osoby w stanie bezzadności, upośledzonej umysłowo lub chorej psychicznie, znajdującej się w stanie ograniczenia rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem) i art. 199 k.k. (wykorzystanie stosunku zależności lub krytycznego położenia).

Jeśli chodzi o relacje między art. 197 § 1 k.k., art. 197 § 4 k.k. i art. 200 § 1 k.k. to nie sposób się zgodzić z twierdzeniem, że „systemowo znamieniem art. 200 k.k. jest i zawsze była zgoda w znaczeniu faktycznym. Brak zgody faktycznej powodował przejście na typ kwalifikowany zgwałcenia (co oczywiste, bez kumulatywnej kwalifikacji z art. 200 k.k.). Było to niewskazane wprost znamię art. 200 (rozłączny podział zgwałcenia jako czynu bez faktycznej zgody i art. 200 jako czynu z faktyczną zgodą)”.

Ustalenie tzw. wieku zgody (*age of consent*) oznacza, że od tego momentu zgoda na obcowanie płciowe jest prawnokarnie relewantna. **Ugruntowane jest orzecznictwo, zgodnie z którym jakiekolwiek postępowanie dowodowe mające na celu wykazanie zgody osoby poniżej 15 roku życia na obcowanie płciowe jest zbędne**

⁵ Ustawa z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1228).

⁶ Doprowadzenie do obcowania płciowego w inny sposób mimo braku jej zgody.

dla karalności za przestępstwa o charakterze pedofilskim. W postanowieniu z dnia 17 listopada 2021 r. Sąd Najwyższy wskazał, że „Ustawodawca przyjął założenie o braku możliwości wyrażenia karnoprawnie skutecznej zgody w sferze życia seksualnego przez osobę, która nie ukończyła 15. roku życia. Polska regulacja art. 200 k.k. przewiduje zatem regułę, zgodnie z którą w każdym przypadku, gdy zachowanie polegające na obcowaniu płciowym z osobą poniżej 15 lat, albo dopuszczaniu się innej czynności seksualnej lub doprowadzaniu do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania z osobą poniżej 15 lat, stanowi czyn zabroniony⁷”. W innym orzeczeniu Sąd Najwyższy przypomniał, że „nawet jeśli pokrzywdzona ukrywała swoją motywację, tj. nie miała nic przeciwko kontaktom seksualnym ze skazanym, to taka okoliczność jest irrelevantna z punktu widzenia odpowiedzialności za czyn z art. 200 § 1 k.k. Należy przypomnieć, że ustawodawca przyjął założenie o braku możliwości wyrażenia karnoprawnie skutecznej zgody w sferze życia seksualnego przez osobę, która nie ukończyła 15. roku życia. Regulacja art. 200 § 1 k.k. przewiduje zatem regułę, zgodnie z którą w każdym przypadku zachowanie polegające na obcowaniu płciowym z osobą poniżej 15 lat albo dopuszczaniu się innej czynności seksualnej lub doprowadzaniu do poddania się takim czynnościom, albo do ich wykonania z osobą poniżej 15 lat, stanowi czyn zabroniony⁸”.

Oznacza to, że każde doprowadzenie do stosunku seksualnego z osobą małoletnią – nawet za jej „faktyczną zgodą” – mieści się w zakresie art. 197 § 1 k.k. *in fine* tj. doprowadzenie do obcowania płciowego „w inny sposób mimo braku jej zgody”. Skoro zgoda jest irrelevantna, to znaczy, że z perspektywy odpowiedzialności karnej nie ma żadnego znaczenia. Doprowadzenie do obcowania płciowego małoletniego poniżej lat 15 zawsze będzie zatem „innym sposobem mimo braku jej zgody”. Zgodnie z art. 11 § 2 k.k., jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. W doktrynie wskazuje się, że „**dokonanie kumulatywnej kwalifikacji polegającej na powołaniu wszystkich zbiegających się przepisów jest obowiązkiem, nie zaś uprawnieniem sądu.** Należy to rozumieć w taki sposób, że w prawidłowo dokonanej kwalifikacji prawnej trzeba uwzględnić (przy odpowiednim zastosowaniu reguł wyłączania wielości ocen) tylko te przepisy oraz wszystkie te przepisy, które sprawca swym jednym czynem naruszył. Oznacza to, innymi słowy, że sąd orzekający w sprawie ma obowiązek – kwalifikując przestępstwo – powołać w części

⁷ Postanowienie SN z 17.11.2021 r., II KK 490/21, LEX nr 3330813.

⁸ Postanowienie SN z 12.04.2024 r., III KK 245/23, LEX nr 3704992.

dyspozytywnej wyroku wszystkie pozostające w zbiegu przepisy ustawy karnej, które sprawca naruszył swoim zachowaniem”⁹.

Brak jasnego rozgraniczenia między art. 197 § 1 i 4 k.k. a 200 § 1 k.k. powoduje, że sąd będzie musiał orzekać biorąc pod uwagę trzy wyżej wskazane przepisy – art. 197 § 1 k.k., art. 197 § 4 k.k. i art. 200 § 1 k.k.¹⁰. Co z kolei prowadzi do sytuacji, w której 17-latek obcujący płciowo z 14-latką – za jej zgodą, która, jak to zostało wskazane wyżej, jest irrelevantna – może odpowiadać karnie za czyn z art. 197 § 4 k.k. zagrożony karą dożywotniego pozbawienia wolności. Na ten problem – sygnalizowany na etapie prac legislacyjnych nad ustawą nowelizującą k.k.¹¹ – zwraca się także uwagę w piśmiennictwie¹². **Konsekwencją wadliwego ukształtowania przepisów prawa karnego materialnego jest niewłaściwe zrównanie relacji rówieśniczych z przestępstwami pedofilskimi, co było pierwotnym źródłem problemu z Rejestrem. O ile projekt ustawy nowelizującej dąży do częściowego rozwiązania tego problemu, o tyle nie jest to możliwe bez zmiany przepisów prawa karnego materialnego i co najmniej – doprecyzowania, że art. 197 § 4 k.k. dotyczy doprowadzenia do obcowania płciowego z użyciem przemocy, groźby lub podstępu**¹³.

Zakres art. 200 § 1 k.k. niemal w całości zawiera się w art. 197 § 1 i 4 k.k. Jedyna różnica dotyczy nie ustaleń w przedmiocie „faktycznej zgody”, ale zamiaru ewentualnego, tj.

⁹ Tak: J. Giezek [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 11. Por. także: J. Majewski [w:] A. Błachnio, J. Kosonoga-Zygmunt, P. Zakrzewski, J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 11.

¹⁰ Na marginesie należy zauważyć, że brak jasnego rozgraniczenia między art. 197 § 1 i 4 k.k. a 200 § 1 k.k. jest sprzeczny z zasadą określoności przestępstw (art. 42 ust. 1 Konstytucji), tj. zasadą *nullum crimen sine lege certa*.

¹¹ Zostało to omówione w opinii z dnia 8 września 2025 r. Zob. jednak:

<https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,10593,1.html>.

¹² M. Małecki wskazuje, że „Konsekwencją objęcia przez art. 197 § 1a k.k. również wykorzystywania przez sprawcę stanu małoletnich poniżej lat 15, którzy ze względu na wiek nie mogą rozpoznać znaczenia czynu ani kierować swoim postępowaniem, jest przekształcenie czynów dotychczas kwalifikowanych jako przestępstwo z art. 200 § 1 k.k. w przestępstwo z art. 197 § 1a k.k., a siłą rzeczy w konsekwencji być może także – jak się wydaje – w typ kwalifikowany z art. 197 § 4 k.k. (wobec małoletniego poniżej lat 15), zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karą dożywotniego pozbawienia wolności”. Tak: M. Małecki [w:] *Przestępstwo zgwałcenia po nowelizacji. Komentarz*, Warszawa 2025, art. 197, np. 159.6.

¹³ Zob. stanowisko RPD: <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,10593,1.html>.

sytuacji, kiedy sprawca czynu zabronionego nie uświadamiał sobie, że osoba, z którą obcuje płciowo, ma mniej niż 15 lat¹⁴.

Jeśli zaś intencją zmian, które weszły w życie 13 lutego 2025 r., było prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia, czy osoba poniżej 15 roku życia wyraziła zgodę na współżycie seksualne, by wyznaczyć zakres art. 197 § 4 k.k. i art. 200 § 1 k.k. to takie rozwiązanie jest wtórnie wiktyimizujące i trudne do zaakceptowania – na płaszczyźnie prawnej, jak i społecznej.

Nie sposób zaakceptować założeń wynikających z pisma Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 17 października 2025 r., gdyż na ich podstawie, po zmianach w Rozdziale XXV Kodeksu karnego obowiązujących od 13 lutego 2025 r., sąd karny byłby zobowiązany do prowadzenia postępowania dowodowego w zakresie ustalenia istnienia „faktycznej zgody”, np. musiałby każdorazowo pytać się 11-latki czy wyraziła werbalną zgodę na seks z 29-letnim mężczyzną albo ustalić istnienie takiej zgody 8-latki¹⁵ na dokonanie innych czynności seksualnych przez 50-latka.

W tym miejscu przypomnieć należy, że w wyroku N.Ç. przeciwko Turcji¹⁶, Europejski Trybunał Praw Człowieka analizował m.in. problematykę kwestii zgody na czynności seksualne, która została wyrażona przez osobę poniżej ustalonego w danym państwie wieku zgody. Sprawa dotyczyła zmuszanej do prostytucji 12-letniej dziewczynki. W postępowaniu przed sądami krajowymi, zidentyfikowani sprawcy przestępstw zostali skazani za przestępstwo z art. 414 § 1 dawnego tureckiego kodeksu karnego¹⁷ – przepis zbliżony do polskiego art. 200 § 1 k.k. – tj. za utrzymywanie kontaktów seksualnych z osobą małoletnią, poniżej wieku zgody. W toku procesu postępowanie dowodowe koncentrowało się na wykazaniu, że małoletnia pokrzywdzona *de facto* godziła się na relacje seksualne. Aby wykazać jej zgodę na czynności seksualne, w toku postępowania dowodowego przed sądem była ona zobowiązana do udziału w „eksperymentach”

¹⁴ Zob. K. Lipiński [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 200. O zamiarze ewentualnym zob. komentarz do art. 9: J. Giezek, K. Lipiński [w:] D. Gruszecka, G. Łabuda, J. Giezek, K. Lipiński, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 9. Zamiar ewentualny, czyli sytuacja, w której sprawca przewiduje możliwość czynu zabronionego, godzi się na jego popełnienie.

¹⁵ Zob. opinia do druku sejmowego nr 209 M. Budyn-Kulik, która zdaje się uzasadniać możliwość badania zgody na czynności seksualne przez czteroletnie dziecko. Opinia dostępna na stronie: <https://orka.sejm.gov.pl/rexdomk10.nsf/0/1684452A37E15354C1258AD3004399FF/%24File/i418-24.pdf>.

¹⁶ Wyrok ETPC z 9 maja 2021 r., w sprawie N.Ç. p. Turcji, skarga nr 40591/11.

¹⁷ Zob. wyrok ETPC z 9 maja 2021 r., w sprawie N.Ç. p. Turcji, skarga nr 40591/11 § 114

procesowych podczas których odtwarzano pozycje seksualne¹⁸, dziesięć razy była poddawana badaniom medycznym¹⁹, wielokrotnie przesłuchiowano ją, w tym w obecności oskarżonych. Sądy tureckie w istocie koncentrowały się na wykazaniu, że relacje seksualne z małoletnią były dobrowolne i nie brały pod uwagę skazania z surowszego przepisu (mówiącego o przemocy, groźbie i podstępie). Trybunał przypominał, że **zgoda małoletniego poniżej piętnastego roku życia nie może być traktowana na równi ze zgodą osoby dorosłej w przypadku wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, a w takich przypadkach dochodzenie i jego ustalenia muszą koncentrować się przede wszystkim na kwestii braku zgody**²⁰.

W przypadku art. 200 § 1 k.k. nieobalalnym domniemaniem jest brak zgody na czynności seksualne. Niedopuszczalne jest prowadzenie postępowania dowodowego, które ma na celu wykazać fakt przeciwny, tj. „faktyczną zgodę” dysponenta dobra prawnego. Ustawodawca, ustalając granicę 15 lat jako wiek, gdzie osoba może podejmować świadome decyzje odnośnie do życia seksualnego, dopiero od tego momentu²¹. Szukając analogii, tak jak osoba poniżej 13 roku życia nie ma zdolności do czynności prawnych, tak osoba poniżej 15 roku życia nie ma zdolności do wyrażenia zgody na seks. Nie ma znaczenia – dla odpowiedzialności karnej – ustalanie zgody, bowiem nie ma ona znaczenia prawnego. Co więcej ustalenia w przedmiocie wyrażenia zgody przez dziecko mogą być traumatyzujące i wtórnie wiktyimizujące.

Wydaje się zatem, że dążono do zwiększenia represyjności prawa karnego i zwiększenia ochrony osób poniżej 15 roku życia przed jakimikolwiek kontaktami seksualnymi – dobrowolnymi i niedobrowolnymi – nawet jeśli prowadzi to do kryminalizacji relacji rówieśniczych²². Konsekwencją tego działania jest niemożność usunięcia pierwotnej wadliwości Rejestru Przestępców Seksualnych, gdzie obok osób z zaburzeniami preferencji seksualnych, znajdowały się dzieci – nastolatki, skazani za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, w przypadku których społeczna szkodliwość tego zachowania była mniejsza.

¹⁸ Wyrok ETPC z 9 maja 2021 r., w sprawie N.Ç. p. Turcji, skarga nr 40591/11, § 27 i 107.

¹⁹ Wyrok ETPC z 9 maja 2021 r., w sprawie N.Ç. p. Turcji, skarga nr 40591/11; § 108

²⁰ Wyrok ETPC z 9 maja 2021 r., w sprawie N.Ç. p. Turcji, skarga nr 40591/11; § 115.

²¹ Por. M. Małecki [w:] *Przestępstwo zgwałcenia po nowelizacji. Komentarz*, Warszawa 2025, art. 197, nb. 53.

²² Zob. opinia M. Płatek *Opinia dotycząca uchwalonej przez Sejm RP w dniu 28 czerwca 2024 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk senacki 109), której przedmiotem jest zmiana art. 197 k.k. (znamiona przestępstwa zgwałcenia)*, s. 11;
<https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/7097/plik/oe-500.pdf>.

Ostatnim zagadnieniem, jakie budzi wątpliwości z perspektywy poprawności merytorycznej, jest porównanie wpisu w Rejestrze Przystępców Seksualnych do orzekania o przepadku, czy rozstrzygania w przedmiocie dowodów rzeczowych i z tej analogii Ministerstwo Sprawiedliwości wywodzi dopuszczalność uzupełnienia orzeczenia – wyroku sądu – o orzeczenie w przedmiocie wpisu w Rejestrze w trybie art. 420 k.p.k.

Przepadek nie jest środkiem karnym – ustawodawca go wyodrębnił i dopuścił szczególne podstawy orzekania²³. **Przepadek nie jest środkiem o charakterze represyjnym, lecz restytucyjnym.** Nie jest on ani karą ani środkiem karnym, a jego zasadniczym celem jest przywrócenie stanu zgodnego z prawem poprzez odebranie mienia pochodzącego z czynu zabronionego lub mienia służącego do popełnienia czynu zabronionego. Przepadek może być orzekany także wtedy, gdy oskarżony nie został skazany²⁴.

Przepadek nie dotyczy osoby – dotyczy mienia, majątku – i chociaż konsekwencje takiego orzeczenia mogą być dolegliwe, to nie oddziałują one negatywnie na sferę dóbr osobistych, wizerunku danej osoby, ani nie ingeruje w sferę prywatności danej osoby. Skutkiem orzeczenia przepadku jest zmiana sytuacji ekonomicznej danej osoby, a nie jej sytuacji społecznej. Przepadek nie ogranicza prowadzenia działalności gospodarczej, pełnienia określonych funkcji, wykonywania określonego zawodu.

Tymczasem wpis do Rejestru Przystępców Seksualnych, choć formalnie nie jest jednym ze środków karnych, to oddziałuje w sposób zbliżony m.in. do:

- do podania wyroku do publicznej wiadomości (art. 43b k.k.) – prowadzi bowiem do ingerencji w sferę dóbr osobistych i ujawnienia informacji z życia prywatnego;
- zakazu zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu (art. 41 k.k.), ponieważ wpis w Rejestrze Przystępców Seksualnych, w związku ze zmianami wprowadzonymi tzw. ustawą Kamilka²⁵ ogranicza możliwość wykonywania jakiegokolwiek pracy zarobkowej, jeśli miałyby w tym miejscu przebywać dzieci. Przykładowo, gdy hotel zajmuje się także prowadzeniem okolicznościowych imprez dla dzieci, kolonii, obozów sportowych, każda osoba musi posiadać zaświadczenie z KRK zgodnie z art. 21 ustawy o przeciwdziałaniu przestępstwom na tle seksualnym.

²³ Zob. art. 44a, 44b, 45a k.k.

²⁴ Zob. art. 45a k.k.

²⁵ Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1606).

Dodatkowo, pracodawca ma obowiązek sprawdzić, czy taka osoba nie znajduje się w Rejestrze Przestępców Seksualnych, a jeśli tak, to nie może wykonywać żadnych zadań/działań, jeśli w danym miejscu przebywają dzieci. Osoba wpisana do Rejestru, nawet z dostępem ograniczonym, jest w zasadzie społecznie napiętnowana, a swoboda jej działania w sferze zawodowej jest znacznie ograniczana. W odróżnieniu od przypadku, czy orzekania o dowodach rzeczowych, wpis do rejestru dotyka sfery dóbr osobistych – reputacji, prawa do prywatności i prawa do resocjalizacji. Jest ściśle, a w zasadzie nierozzerwalnie, związany z osobą sprawcy przestępstwa, a jego skutki trwają przez czas nieoznaczony (wpis do Rejestru nie ulega bowiem skreśleniu). Ma on charakter represyjno-prewencyjny, przy czym, patrząc całościowo na system prawny, wymiar represyjny zdaje się mieć pierwszeństwo.

Z tych powodów, uproszczona procedura „uzupełnienia” wyroku o orzeczenie dotyczące wpisu w Rejestrze jest niedopuszczalna i nie odpowiada standardowi rzetelnego procesu.

Jeśli sąd nie orzeknie o wpisie do Rejestru, to w procesie karnym istnieje możliwość zaskarżenia tzw. rozstrzygnięcia negatywnego. Zgodnie z art. 425 § 2 k.p.k. „orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. **Można także zaskarżyć brak określonego rozstrzygnięcia**”. Jeśli zatem sąd nie orzekł o wpisie do Rejestru, mimo obowiązku, jaki wynika z art. 9 o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich, to np. oskarżyciel publiczny może stosowny zarzut podnieść w apelacji. Wówczas, w postępowaniu przed sądem odwoławczym, na rozprawie, oskarżony będzie mógł argumentować i uzasadniać np. zasadność nieumieszczania jego danych osobowych w Rejestrze z uwagi na wyjątkowy wypadek uzasadnionym szczególnymi okolicznościami. Uchybienie sądu I instancji może być naprawione – uzupełnione – przy poszanowaniu prawa oskarżonego do obrony i w sposób spójny systemowo. W trybie środków zaskarżenia – w wyniku apelacji – sąd odwoławczy może bowiem „uzupełnić” wyrok sądu I instancji o brakujące, obligatoryjne orzeczenie.

W szczególności wymaga rozważenia zgodność obligatoryjnego wpisu osób, które w chwili czynu ukończyły 17, lecz nie 18 lat, z zasadą nadrzędnej ochrony dobra dziecka wynikającą z art. 72 Konstytucji RP oraz art. 40 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka. Utrzymywanie zróżnicowania w traktowaniu osób poniżej i powyżej 17 roku życia prowadzi do osłabienia celów wychowawczych i może skutkować nieproporcjonalną stygmatyzacją, utrudniającą reintegrację społeczną. Ponadto, brak spójnego rozgraniczenia pomiędzy art. 197 § 1 i 4 k.k. a art. 200 § 1 k.k. generuje ryzyko

nadmiernej penalizacji relacji rówieśniczych oraz rozbieżności interpretacyjnych w praktyce sądowej.

Zastrzeżenia budzi również utożsamianie wpisu do Rejestru z instytucją przepadku, który – w przeciwieństwie do wpisu – nie dotyczy osoby, lecz mienia i nie wywołuje skutków o charakterze represyjnym ani stygmatyzującym. Wpis do Rejestru, oddziałując bezpośrednio na sferę dóbr osobistych, prywatności i możliwości zawodowych, wymaga pełnych gwarancji procesowych oraz orzekania w trybie zapewniającym poszanowanie prawo do obrony i prawa do rzetelnego procesu z art. 45 ust. 1 Konstytucji w sprawach. Propozycja uproszczonej procedury „uzupełniania” wyroków o orzeczenie dotyczące wpisu do Rejestru nie jest spójna systemowo z rozwiązaniami obecnie funkcjonującymi w systemie prawa karnego procesowego.

Konkludując, zwracam się z uprzejmą prośbą o ponowną analizę rozwiązań w zakresie wpisu do Rejestru Przestępców Seksualnych oraz ich relacji do przepisów prawa karnego materialnego i procesowego.

Będę także wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku Pana Ministra zajęтым wobec przedłożonej argumentacji.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. pismo Rzecznika Praw Obywatelskich zawierające uwagi do projektu UD 254 z dnia 8 września 2025 r., II.510.1110.2025.DC/PZ;
2. odpowiedź Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z dnia 17 października 2025 r., DL-I.407.1.2025.